

Digitale proletariërs aller landen, verenigt u!

Internetrevolutie

Eerst werden de muziekindustrie en de media getroffen door de digitale revolutie, maar nu eigenaren van tech-industriële zaken ook de geest van internetgebruikers toe.

Door **Bernard Hulsman**

David Byrne, de ex-voorman van Talking Heads, berekende eens dat de leden van een vierkoppige band pas het Amerikaanse minimumloon van 15.080 dollar bruto per jaar verdienen als hun nummers tezamen een miljoen keer op Spotify zijn aangevraagd. De Britse *internetwarcher* Andrew Keen haalt Byrnes sommen op aan in *The Internet Is Not The Answer* om te laten zien dat alleen enkele absolute topgroepen als U2 redelijk verdienen aan de verspreiding van hun muziek op internet. De gemiddelde muzikant verdient er geen droeg brood mee, schrijft Keen, die zelf in 1999 korte tijd een muzikale internetonderneming in San Francisco leidde. 'Net als met YouTube, is het probleem dat Spotify creatief talent uitbuut en consumenten verwerpt met muziek die gratis of voor een belachelijk lage prijs wordt geleverd.' Tussen 2002 en 2012 is het aantal professionele muzikanten in de VS dan ook afgenomen van meer dan 50.000 tot 30.000.

De culturele kaalslag die het gevolg is van de veelal gratis verspreiding van muziek, films, foto's en nieuws via internet was het onderwerp van Keens *The Cult Of The Amateur* uit 2007. In de begindagen van het *world wide web*, de jaren vlak na de val van de Muur in 1989, verkondigden profeten dat internet de grote, boze wereld zou veranderen in een democratische, transparante *global village* waar iedereen vrije toegang had tot een overvloed van nieuws en cultuur. Maar daar was in het begin van de 21ste eeuw nog weinig van terecht gekomen, stelde Keen vast in *The Cult Of The Amateur*: dagbladen en tijdschriften gingen in een hoog tempo ten onder, platenmaatschappijen leidden een steeds kwijnender bestaan en het aantal beroepsfotografen was in de VS gehalveerd. Hun neergang werd lang niet gecompenseerd door al het waardevolle dat op internet is te vinden.

Internetadepaten beschouwden Keens kritiek als een achterhoedegevecht. Keen had de tijdgeest niet begrepen, vonden ze, en nam het op voor vermoldde, elitaire instituten die in het digitale tijdperk ten dode waren opgeschreven. Maar Keen ging onverstoorbaar door als de razende reporter van digitale wereld. Zijn laatste bevindingen staan in *The Internet Is Not*

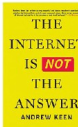
The Answer, een meeslepende mengeling van beschouwingen, onthutsende statistische gegevens, interviews en reportages uit San Francisco en Silicon Valley, het centrum van de internetwereld.

Sinds 2007 zijn internetbedrijven als Facebook en Google uitgegroeid tot giganten en zijn nieuwe 'deconomie'-bedrijven als Airbnb en Uber ontstaan. Maar die hebben niets veranderd aan de ontwikkelingen die Keen schetste in *The Cult Of The Amateur*. Integendeel, niet alleen de muziekindustrie en media worden nu getroffen door internet, maar de hele economie.

Dit laat Keen zien aan onder meer Rochester, de stad waar eens de fabrieken en laboratoria van Kodak stonden. In het pre-digitale tijdperk was Kodak met onder meer zijn Instamatic-camera het bedrijf dat fotografie betaalbaar maakte voor de massa. In 1989 had het bedrijf wereldwijd nog 45.000 werknemers.

Vijfentwintig jaar later bestaat Kodak niet meer en staan de fabrieken leeg in het desolate Rochester. Het werk van Kodak is overgenomen door sociale-media-bedrijven als Instagram, opgericht in 2010 door de Amerikaanse internetondernemer Kevin Systrom. Toen Systrom achttien maanden later zijn *start up* voor 1 miljard dollar aan Facebook verkocht, had Instagram dertien mensen in dienst.

Wie doet dan al het werk in een milioenenbedrijf als Instagram, vraagt Keen vervolgens om zelf resoluut te antwoorden te geven: 'Dat doen wij. De fabrieken van de 21ste eeuw zijn niet zo alomtegenwoordig als *selfies*, ze staan daar waar een netwerkapparaat wordt gebruikt. [...] Het is ons werk op deze kleine apparaten - ons onophoudelijke getwitter, posten, zoeken, updaten, commentariëren, recenseren en fotograferen - dat alle waarde creëert in de netwerkeconomie.' Het is immers de informatie over de voorkeuren en het gedrag van de gebruikers waarmee Google en Amazon het grote geld verdienen, bijvoorbeeld met steeds gerichtere advertenties voor waren en diensten die aansluiten

Andrew Keen: *The Internet Is Not The Answer*. Alarcón Books, 274 blz. € 1

Hans Schnitzler: *Het digitale proletariaat*. De Bezige Bij, 175 blz. € 16,90

op de voorkeuren van de gebruikers.

Zo zijn zij de onbetaalde arbeiders van de interneteconomie geworden. En zo heeft internet niet geleid tot de belovende democratisering en gelijkheid, maar juist tot een toenemende ongelijkheid. De interneteconomie is een *winner takes all*-economie, stelt Keen vast: een pieplike elite van internetondernemers wordt schathemelrijk, de rest is in toenemende mate voor zijn levensonderhoud aangezwegen op flexibele en onderbetaalde arbeid.

In *Het digitale proletariaat*, komt de voormalige columnist van de *Volkscrant* Hans Schnitzler, tot dezelfde conclusie. 'Wereldwijd gloort het inzicht dat bedrijven als Google en Facebook de open en sociale dynamiek van het digitale netwerk hebben ingelijfd en de gemiddelde gebruiker ervan hebben gereduceerd tot een weilloze lousaai in dienst van het technocratisch grootkapitaal.'

Schnitzler is van huis uit filosoof en dat is te merken in zijn marxistisch gehanteerde analyse van de gevolgen van de digitale revolutie. Op heldere wijze haalt hij veelvuldig oude en hedendaagse filosofen als Marcuse, Kant, Marx en Sloterdijk aan. Na filosofische beschouwingen over bijvoorbeeld de universele wens tot 'transparantie' in het digitale tijdperk stelt hij uiteindelijk vast dat de techniek in het digitale tijdperk werkelijk alles overheersend is geworden. Leidde de industriële revolutie tot een onderverping van de lichamen van de arbeiders aan de machines in de fabrieken, na de digitale revolutie eigenaren van internetindustrieën zich nu ook de geest van de internetgebruikers toe. Het wonderlijke is dat de internet-slaven 'hun ondergeschiktheid ervaren als een bevrijding', zo stelt hij ten slotte vast.

Toch heeft Schnitzler nog hoop. Het onbehagen over de gevolgen van de digitale revolutie neemt toe en uiteindelijk zal dit, net als het ellendige bestaan van fabrieksarbeiders na de industriële revolutie, leiden tot verzet. Voor de zekerheid besluit Schnitzler zijn essay met de oproep: 'Digitale proletariërs aller landen, verenigt u.'

Ook Andrew Keen is niet wanhopig. Hij gelooft dat de kritiek op internet zal leiden tot bezinning. Hij sluit zelfs niet uit dat internetondernemers uiteindelijk tot zelfregulering van hun branche zullen overgaan. Maar vooralsnog zijn ze veelal aanhangers van een neoliberalisme in de geest van Ayn Rand en is er alleen heil te verwachten van de staat. Zoals de Amerikaanse president Theodore Roosevelt een eeuw geleden Rockefeller en andere *robber barons* van het industriële tijdperk bestreed met antitrustwetgeving, zo moeten nu ook internetgiganten als Google te lijf worden gegaan met maatregelen tegen bijvoorbeeld monopolievorming.